

Jerzy Brukwicki

Żel-art Jana Kantego Pawлуśkiewicza

Jan Kanty Pawлуśkiewicz – znakomity kompozytor muzyki teatralnej, filmowej i kabaretowej, twórca monumentalnych dzieł oratoryjno-kantatowych, pianista – twierdzi, że maluje od zawsze. Rysunkiem fascynował się już w średniej szkole muzycznej. Był on dla niego „wewnętrznym dialogiem, oczyszczał wyobraźnię”. To przez rysunek – wyznaje – wybrałem się na architekturę, ale najczęściej posługiwałem się nim, pisząc muzykę. Na wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej zajmował się malarstwem, rysunkiem, grafiką i rzeźbą. Potem, gdy muzyka niemal całkowicie wypełniła świat jego wyobraźni, rysunek pozwalał mu „ogarniać formę kompozycji, znaleźć najbardziej dramatyczne czy liryczne fragmenty utworu, naszkicować sytuację – kojącą lub taką, która słuchacza wyrwała z letargu. Moje rysunki na partyturach powstawały jak zapisy kardiogramu, jak wykresy, które pomagały mi rozpisać ślady narracji, opowieści”. Po raz pierwszy swoje obrazy Jan Kanty Pawлуśkiewicz wystawił w Piwnicy pod Baranami w styczniu 1999 roku. Dziesięć miesięcy później w krakowskiej galerii Szalom pokazał cykl *21 trudnych obrazków na karnawał*. Od tego czasu powstały kolejne serie obrazów, rysunków i grafik: *Wędrowki po Morzu Czerwonym*, *Znów Wędrujemy*, *Krajobrazy*, *Ściany*, *Fakty i Ludzie*, *Podhale de Paris*, *Vive les Hieroglyphes*, *Ogród Jozafata*. Wizje Jana Kantego Pawлуśkiewicza, które najczęściej rodzą się podczas snów, zawierają szczególnie ładunek emocjonalny, są wyjątkowo fantazyjne. Z płam o żywej, intensywnej kolorystyce, setek kropek i kresek, realnych i abstrakcyjnych układów form i przedmiotów artysta stworzył obrazy wyróżniające się magicznym dźwiękiem, wysublimowaną harmonią. Wy-

Jan Kanty Pawлуśkiewicz
Fot. R. Bobek

Jerzy Brukwicki

Gel-art Jana Kantyho Pawлуśkiewicza

Jan Kanty Pawлуśkiewicz – významný skladateľ divadelnej, filmovej a kabaretnej hudby, tvorca monumentálnych oratórno-kantátových diel a klavirista – tvrdí, že maľuje od nepamäti. Kresba ho fascinovala už na hudobnom konzervatóriu. Bola preňho „vnútorným dialógom, očistou predstavivosťou”. „Kvôli nej som šiel na architektúru”, priznáva, „ale najčastejšie som ju využíval pri písaní hudby”. Na Fakulte Architektúry Krakovskej polytechniky sa zaoberal maľbou, kresbou, grafikou a sochárstvom. Neskôr, keď hudba takmer úplne zaplnila svet jeho predstavivosti, kresba mu dovoľovala „obsiahnúť kompozičnú formu, nájsť najdramatickejšie, čiže lyrické fragmenty skladby, naskicovať situáciu – tíšivú alebo takú, ktorá poslucháča vyvedie z letargie. Moje nákresy na partitúrach vznikali ako zápis z kardiogramu, ako grafy, nápomocné pri rozpise sôp narácie, príbehu”. Svoje obrazy Jan Kanty Pawлуśkiewicz po prvý raz vystavil v Piwnicy pod Baranami v januári 1999. O desať mesiacov neskôr ukázal v krakovskej galérii Szalom cyklus *21 ťažkých obrázkov na karneval*. Vtedy začali vznikať ďalšie série obrazov, kresieb a grafik: *Wędrowki po Morzu Czerwonym*, *Znów Wędrujemy*, *Krajobrazy*, *Ściany*, *Fakty i Ludzie*, *Podhale de Paris*, *Vive les Hieroglyphes*, *Ogród Jozafata*. Vizie Jana Kantyho Pawлуśkiewicza, ktoré sa najčastejšie rodia počas snov, obsahujú osobitý emocionálny náboj, sú plné výnimočnej fantázie. Zo škvŕn živej a intenzívnej farebnosti, stoviek bodiek a čiarok, reálneho a abstraktného usporiadania formy a predmetov, vytvoril umelec obrazy, ktoré sa vyznačujú magickým zvukom a dokonalou harmóniou. Stvárnil v nich poetický

WYSTAWY Z CYKLU „ARTYŚCI POGRANICZA” VÝSTAVY Z CYKLU „UMELCI Z POHRANIČIA”

kreował w nich poetycki, baśniowy świat pełen radości, wesołości i szczęśliwości. W tych uroczych, pogodnych malowidłach odkrywamy reminiscencje jego dziecięcego oczarowania malowniczym folklorem podhalańskim, echa młodzieńczych lektur, muzycznych fascynacji. Mnóstwo w nich dowcipnych komentarzy do życiowych przygód autora. Ich kolorową, żywą przestrzeń wypełniają uskrzydłone ludziki, wędrowcy, fruujące konie, ryby i ważki, zagadkowe smoki i ptaszyska, pełzające węże i żółwie, drzewa-kwiaty, zabawne samochody i rowery, dziwne stwory, obiekty i rzeczy. Cała ta menażeria tkwi w nieustającym zgiełku, ruchu, kłębi się, przemieszcza z miejsca na miejsce. Obrazy Pawłuśkiewicza to nie tylko opowieści o przeżyciach, oczarowaniach i doznaniach. Opowiadają o magicznych i całkiem realnych darach Ziemi i Nieba. Są także zbiorem myśli i refleksji o otaczającej nas rzeczywistości, przemijaniu, o barwach codzienności. Poruszają nasze dusze, wzbudzają pogodny, optymistyczny nastrój, sprawiają radość.

Jan Kanty Pawłuśkiewicz inspiracji szuka w powszednich wydarzeniach, wersetach Starego i Nowego Testamentu, ulubionej powieści *Buszujący w zbożu* Salinger, wierszach Baczyńskiego, Moczulskiego, staroegipskich hieroglifach, magicznej atmosferze Krakowa, kabaretu Piwnica pod Baranami i kawiarni aktorskiej Maska w podziemiach Starego Teatru. Swoje prace buduje akwarelami, tuszami, a przede wszystkim hinduskimi żelami rysunkowymi, będącymi technologiczną nowinką wśród malarskich materiałów. „Żel mnie fascynuje – wyznaje twórca. – Korzystam z fajerwerków żelu. On się błyszczy, przeskakuje, rozlewa; stwarza wrażenie trójwymiarowości. Żel-Art – to połączenie współczesnej ekstrawagancji z konwulsywną klasyką”.

W jednym z tekstów o artyście Tadeuszu Nyczek, krytyk literacki i teatralny, napisał: „Pośród wielu dróg, drózek i ścieżek dzisiejszej sztuki Jan Kanty Pawłuśkiewicz drąży drogę własną, coraz bardziej interesującą. I co najbardziej interesujące – nieprzewidywalną w swoich możliwościach”. Mam nadzieję, że i Państwo zgodzą się z tym poglądem.

* * *

Jan Kanty Pawłuśkiewicz urodził się 13 października 1942 roku w Nowym Targu. Ukończył Państwową Szkołę Muzyczną oraz Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej. Karierę artystyczną rozpoczął w 1967 roku jako jeden ze współzałożycieli kabaretu „Anawa”. Ten okres twórczości został udokumentowany kilkoma płytami długogrającymi. Piosenki z jego muzyką w wykonaniu Mar-

a rozprávkový svet plný radosti, veselosti a šťastia. V týchto pôvabných a pokojných maľbách odhaľujeme reminiscencie jeho detského okúzlenia pestrým podhalianskym folklórom, ozvenu čítania z mládeňeckých čias, fascináciu hudbou. Je v nich veľké množstvo vtipných komentárov k životným príbehom autora. Ich farebný a živý priestor je zaplnený okrídlenými človečikmi, pútnikmi, lietajúcimi koňmi, rybami a vázkami, tajomnými drakmi a vtáctvom, plaziacimi sa hadmi a korytnačkami, stromami-kvetmi, veselými autami a bicyklami, podivnými tvormi, objektmi a vecami. Celá menážeria tkvie v neustálom hluku a pohybe, motá sa, presúva z miesta na miesto. Pawłuśkiewiczove obrazy sú nielen rozprávaním o zážitkoch, okúzení a dojmach. Rozprávajú o magických, ale aj celkom reálnych daroch Zeme a Neba. Sú tiež zbierkou myšlienok a reflexii o obklopujúcej nás skutočnosti, o plynutí času, o farbách každodennosti. Hýbu našimi dušami, vyvolávajú pokojnú, optimistickú náladu, robia radosť.

Jan Kanty Pawłuśkiewicz hľadá inšpiráciu v každodenných udalostiach, veršoch Starého a Nového Testamentu, v obľúbenom románe *Kto chytá v žite* Salinger, vo veršoch Baczyńského a Moczulského, v staroegyptských hieroglyfoch, v magickej atmosfére Krakova, v kabarete Piwnica pod Baranami a v hereckej kaviarni Maska v podzemí Starého divadla. Svoje práce tvorí akvarelovými farbami, tušmi a predovšetkým indickými maľovacími gelmi, ktoré sú technologickou novinkou maliarskych materiálov. „Gel ma fascinuje,” priznáva tvorca. „Využívam bohatstvo gelu. Leskne sa, preskakuje, rozlieva sa; vytvára dojem trojrozmernosti. Gel-art je spojením súčasnej extravagancie s krčovitou klasikou”.

Literárny a divadelný kritik Tadeusz Nyczek v jednom z textov o umelcovi napísal: „V množstve ciest, cestičiek a chodníkov dnešného umenia hľbí Jan Kanty Pawłuśkiewicz vlastnú cestu, čoraz zaujímavejšiu. Ale čo je najzaujímavejšie – cestu, ktorá má nepredvídateľné možnosti”. Verím, že aj vy súhlasíte s týmto názorom.

* * *

Jan Kanty Pawłuśkiewicz sa narodil 13. októbra 1942 v Nowom Targu. Absolvoval Štátnu hudobnú školu a Fakultu architektúry Krakovskej polytechniky. Umeleckú kariéru začal v roku 1967 ako jeden zo spoluzakladateľov kabaretu Anawa. Toto obdobie jeho tvorby bolo zdokumentované v niekoľkých dlhohrajú-

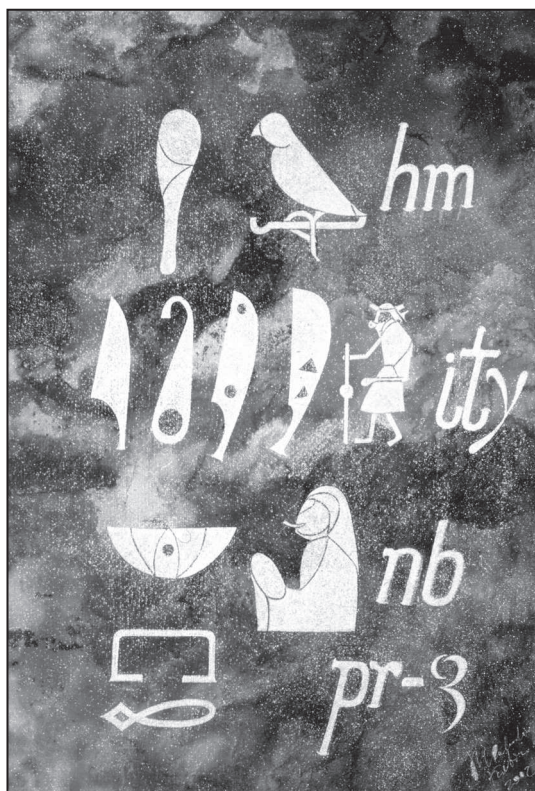
WYSTAWY Z CYKLU „ARTYŚCI POGRANICZA” VÝSTAVY Z CYKLU „UMELCI Z POHRANIČIA”

ka Grechuty i innych wybitnych artystów były wielokrotnie nagradzane, m.in. na Studenckim Festiwalu Piosenki i Krajowym Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu (Nagroda Główna 1977). Od lat siedemdziesiątych współpracuje z „Piwnicą pod Baranami”, w której dorobku fonograficznym znajduje się także wiele jego kompozycji. Pawluśkiewicz jest kompozytorem muzyki teatralnej, związanym z wieloma polskimi scenami, m.in. Starym Teatrem i Teatrem Stu w Krakowie oraz z Teatrem Narodowym i Teatrem Powszechnym w Warszawie. Jest współautorem musicalu *Szalona lokomotywa* (1977), opery *Kur zapiał* (1980) i *Opery żebraczej* (1991). Komponował też muzykę do filmów: kilkudziesięciu krótkometrażowych (Nagroda na XII Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie 1975) i wielu fabularnych reżyserowanych m.in. przez F. Falka, T. Żygadło, J. Zaorskiego, W. Krzystka, K. Kieślowskiego i A. Holland. W 1992 roku powstają: *Nieszpory Ludźmierskie* do słów Leszka Aleksandra Moczulskiego (Nagroda na I Festiwalu Twórczości Telewizyjnej). 1994 rok przynosi poemat symfoniczny *Harfy Papuszy*, 1996 rok kompozycję *Nowy Radosny Dzień*, a w 1997 roku powstaje koncert *Amat Vita*. W 1999 roku w Chorzowie odbyła się światowa prapremiera oratorium *Droga, Życie, Miłość*, natomiast w kwietniu 2002 roku w Zabrzu prapremiera koncertu *Ogrody Jozafata*. Ostatnie koncerty artysty zbliżone formułą do muzyki poważnej, określone zostały jako „Mystery Music”. Z inicjatywy władz Krakowa, rok 2005 był rokiem twórczości Jana Kantego Pawluśkiewicza. W czerwcu 2005 roku Jan Kanty Pawluśkiewicz otrzymał Laur Krakowa XXI Wieku, nagrodę przyzna-

cich platniach. Składby s jeho hudbou predvedené Marekom Grechutom a inými významnými umelcami boli mnohokrát ocenené, napr. na Študentskom hudobnom festivale a Poľskom hudobnom festivale v Opoli (Hlavná cena 1977). Od sedemdesiatych rokov spolupracuje s Piwnicou pod Baranami, ktorá má vo svojej fonografii množstvo jeho kompozícií. Pawluśkiewicz je skla-

dateľom divadelnej hudby a jeho meno sa spája s mnohými poľskými scénami, o.i. s divadlami Stary Teatr a Teatr Stu v Krakove, Teatr Narodowy a Teatr Powszechny vo Varšave. Je spoluautorom muzikálu *Szalona lokomotywa* (1977), opery *Kur zapiał* (1980) a *Opery żebraczej* (1991). Komponoval tak tiež filmovú hudbu: niekoľko desiatok krátkometrážnych filmov (Cena na XII. festivale krátkometrážnych filmov v Krakove, 1975) a mnohých celovečerných filmov, ktoré režírovali napr. F. Falk, T. Żygadło, J. Zaorski, W. Krzystek, K. Kieślowski a A. Holland. V roku 1992 vznikli *Nie-*

szpory Ludźmierskie s textom Leszka Aleksandra Moczulského (Ocenenie na I. festivale televíznej tvorby). V roku 1994 vznikla symfonická poéma *Harfy Papuszy*, v roku 1996 – kompozícia *Nowy Radosny Dzień*, a v roku 1997 vznikol koncert *Amat Vita*. V roku 1999 sa v Chorzowe konala svetová predpremiéra oratória *Droga, Życie, Miłość*, a v apríli 2002 v Zabrzi – premiéra koncertu *Ogrody Jozafata*. Jeho posledné koncerty, ktoré sa svojou formulou približovali k vážnej hudbe, boli definované ako „Mystery Music”. Rok 2005 bol z iniciatívy Krakovskej mestskej rady rokom tvorby Jana Kantého Pawluśkiewicza. V júni 2005 Jan Kanty

Jan Kanty Pawluśkiewicz, Z cyklu Vivat hieroglify #2, żel/papier, 62x43 cm
Repr. R. Bobek

WYSTAWY Z CYKLU „ARTYŚCI POGRANICZA” VÝSTAVY Z CYKLU „UMELCI Z POHRANIČIA”

waną wybitnym osobowością, łączącym środowiska nauki, sztuki i biznesu. Wtedy też odbyło się uroczyste, nadzwyczajne wykonanie *Nieszporów Ludźmierskich* na Dziedzińcu Wawelskim. Natomiast 30 czerwca 2007 r. w ramach projektu Euroregionu „Tatry” na dziedzińcu Zamku w Niedzicy odbył się koncert *Motywy różnych kultur pogranicza polsko-słowackiego w twórczości kompozytorskiej Jana Kantego Pawлуśkiewicza*, poprzedzony warsztatami muzycznymi i wykładem A. Burzyńskiej zatytułowanym *Jan Kanty Pawлуśkiewicz – artysta totalny*.

W styczniu 1999 roku Jan Kanty Pawлуśkiewicz zadebiutował w Piwnicy pod Baranami nową formą wypowiedzi artystycznej, a mianowicie wystawą rysunków. Wydawało się wtedy, że jest to żart lub ekscentryczny kaprys kompozytora, ale niebawem okazało się, że ta twórczość rozwinęła się imponująco i odsłoniła nowe, nieznane dotąd oblicze artysty. Powstały zatem liczne kolorowe cykle obrazów malowanych tuszem zmieszonym z żelami. Artysta nazwał swoją sztukę „żel-artem”. Obrazy Jana Kantego Pawлуśkiewicza prezentowane były na ponad 30 wystawach, m.in. w: Galerii Szalom w Krakowie (1999, 2001), Galerii w Ratuszu w Gliwicach (1999, 2001), BWA w Jeleniej Górze (1999), Nowosądeckiej Małej Galerii (2000), Galerii „Od Nova” w Bytomiu (2000), Galerii Sztuki Miriam w Tychach (2001), Galerii Sztuki „Arsenal” w Toruniu (2001), Pałacu Sztuki w Krakowie (2001, 2006), Muzeum Podhalańskim w Nowym Targu (2001), Galerii „Opus” we Wrocławiu (2002), Dworku Sierakowskich w Sopocie (2002), Galerii „autor” w Opolu (2003), Muzeum Historycznym w Krakowie (2003), Galerii Sztuki Wirydarz w Lublinie (2003, 2005), Galerii Opus w Łodzi (2004), Muzeum-Zamku w Bielsku-Białej (2004, 2006), Galerii Krytyków „Pokaz” w Warszawie (2005), siedzibie Parlamentu Europejskiego w Brukseli (2006), Galerii Sztuki Współczesnej ArtGalle w Szczecinie (2007), BWA w Pile (2007), Galerii „Nad Brdą” w Bydgoszczy (2007).

Na wystawie zaprezentowane zostały obrazy i rysunki Ladislava Mednyánskeho ze zbiorów Galerii Petra Michala Bohúňa w Liptowskim Mikulaszu, Muzeum w Kežmarku, Orawskiej Galerii w Dolnym Kubinie oraz Galerii umelcov Spiša w Spiskiej Novej Wsi. Obrazy Jana Kantego Pawлуśkiewicza pochodziły ze zbiorów autora

Redakcja

Pawлуśkiewicz obdržal Vavrín Krakova 21. storočia – ocenenie, ktoré sa udeľuje významným osobnostiam, spájajúcim svet vedy, umenia a biznisu. Vtedy sa na nádvorí Wawelskeho hradu konalo mimoriadne slávnostné uvedenie *Nieszporów Ludźmierskich*. 30. júna 2007 sa v rámci projektu Euroregionu Tatry na nádvorí hradu v Nedeci konal koncert pod názvom *Motívy rôznych kultúr poľsko-slovenského pohraničia v kompozičnej tvorbe Jana Kanteho Pawлуśkiewicza*. Koncertu predchádzali hudobné tvorivé dielne s prednáškou A. Burzyńskiej pod názvom *Jan Kanty Pawлуśkiewicz – totálny umelec*.

V januári 1999 Jan Kanty Pawлуśkiewicz debutoval v Piwnici pod Baranami novou formou umeleckej výpovede – výstavou kresieb. Vtedy sa zdalo, že je to žart alebo excentrický výstrelok skladateľa, ale zakrátko bolo jasné, že táto tvorba sa vyvinula do impozantných rozmerov a odhalila novú neznámu tvár umelca. Svetlo sveta uzreli početné farebné cykly obrazov maľovaných tušom, zmiešaným s gelmi. Umelec nazval svoje umenie „gel-art”. Obrazy Jana Kanteho Pawлуśkiewicza boli prezentované na vyše 30 výstavách, o.i. v: Galérii Szalom v Krakove (1999, 2001), Galérii na Radnici v Gliwiciach (1999, 2001), BWA v Jelenej Góre (1999), v galérii v Nowom Sączi Mała Galeria (2000), Galérii Od Nova v Bytome (2000), Galérii Umenia Miriam v Tychách (2001), Galérii Umenia Arsenal v Toruni (2001), Paláci umenia v Krakove (2001, 2006), Podhalijskom múzeu v Nowom Targu (2001), Galérii Opus vo Wrocławu (2002), Dworku Sierakowských v Sopote (2002), Galérii autor v Opoli (2003), Historickom múzeu v Krakove (2003), Galérii umenia Wirydarz v Lubline (2003, 2005), Galérii Opus v Łodzi (2004), Múzeu-zámku v Bielsku-Białej (2004, 2006), Galérii kritikov Pokaz vo Varšave (2005), sídle Európskeho parlamentu v Bruseli (2006), Galérii súčasného umenia ArtGalle v Štetíne (2007), BWA v Pile (2007), Galérii Nad Brdą v Bydgoszczy (2007).

Na výstave boli predstavené obrazy a kresby Ladislava Medňanskeho zo zbierok Galérie Petra Michala Bohúňa v Liptovskom Mikuláši, Múzea v Kežmarku, Oravskej galérie v Dolnom Kubíne a Galérie umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi. Obrazy Jana Kanteho Pawлуśkiewicza pochádzajú zo zbierky autora.

Redakcia

Preklad: Agencja BTB Tomasz Wicik